

Les eleccions al Parlament Europeu són els comicis que més desdibuixen la realitat plurinacional de l'estat espanyol en una única circumscripció electoral. Aquest fet obliga les formacions que no són d'àmbit estatal a explorar fórmules com la de Galeusca, la coalició entre CiU, PNB i BNG, per a les eleccions europees del 2004, i que ara es troba en procés de debat per a decidir si es repeteix o no. Les formacions que integren aquesta aliança política es troben en contextos diferents a cada territori, de manera que les estratègies polítiques de cadascuna en l'àmbit europeu també responen a necessitats diferents. Per exemple, la proximitat de les eleccions basques i gallegues, el mes de març vinent, són el principal objecte de preocupació del BNG i PNB. Com és natural, aquests comicis seran determinants per a les estratègies de cada formació. En primer lloc, a Galícia, el BNG governa, com a partit minoritari, amb el PSG-PSOE. Així mateix, l'ajustada pugna que es preveu entre el PNB i el PSE-PSOE a les eleccions basques fa que no es pugui descartar cap escenari polític, ni tan sols la repetició d'un executiu de coalició entre PNB i PSE-PSOE, tal com va passar en les legislatures del 1990 i del 1994.

D'una altra banda, CiU no té la immediatesa d'unes eleccions autonòmiques, però planteja l'estratègia electoral europea en clau catalana –de revalida al govern tripartit de la Generalitat de Catalunya– i per a remarcar un perfil sobiranista que mobilitzi el vot catalanista que, comicis rere comicis, ha anat engruixint l'abstenció.

Dificultats de fer polítiques comunes. Però, a banda dels equilibris, hi ha alguns aspectes que posen en quarantena l'acord de Galeusca.

La relació entre les tres formacions es remunta a la Declaració de Barcelona, signada per el 1998. Amb aquell acord, CiU, PNB i BNG es comprometien, entre més objectius, a impulsar estratègies conjuntes per al reconeixement de les tres nacions, la basca, la gallega i la catalana, a l'estat espanyol i a Europa.

A Europa, com dèiem, no va ser fins el 2004, que les tres formacions

El futur de la coalició Galeusca, entre CiU, PNB i BNG, a les eleccions europees del 7 de juny encara no és clar. Les eleccions autonòmiques basques i gallegues, el mes de març, juntament amb les dinàmiques pròpies de cada formació i de cada territori, fan que encara sigui una incògnita la revalidació d'aquesta coalició, de renom històric.

La revalidació de la coalició Galeusca, pendent dels escenaris interns

van concórrer plegades al Parlament Europeu. Però aquesta col·laboració es complica, perquè cada un dels partits que integren la coalició és adscrit a un partit europeu diferent. El PNB i CDC són al grup parlamentari de l'Aliança Liberal i Demòcrata, UDC és adscrita al Partit Popular Europeu (on coincideix amb el PP) i el BNG és dins l'Aliança Lliure Europea (on també hi ha ERC).

Pel que fa al front del Congrés dels Diputats, a Madrid, l'activitat política dels partits que integren Galeusca no

ha estat pas gaire coordinada. De fet, les necessitats de cada formació han prevalgut per damunt de qualsevol estratègia conjunta. Fins i tot, els darrers temps, hi ha hagut moments en què les necessitats de cada formació han menat a posicions confrontades, a Madrid. És el cas, per exemple, de l'intent de re-provar la ministra de Foment, Magdalena Álvarez, a la legislatura passada, que els grups parlamentaris catalans van voler acomplir, com a mesura de protesta per la seva nefasta gestió en la crisi de la xarxa ferroviària de rodalia

Una de les trobades entre els principals dirigents de les formacions de l'actual Galeusca, el 2006. D'esquerra a dreta, Anxo Quintana (BNG), Josu Jon Imaz (PNB), Artur Mas (CDC) i Josep M. Pelegrí (UDC)

de Renfe a Catalunya. El vot contrari dels diputats del PNB i del BNG, que van negociar unes partides econòmiques per als territoris respectius, va evitar la reprovació de la ministra. I, ja en aquesta legislatura, PNB i BNG donaven suport als pressupostos de l'estat, malgrat que CiU, i la resta de grups de parlamentaris catalans, hi votaven en contra perquè no resolvia el nou model de finançament autonòmic.

Malgrat aquests episodis de cert distanciament, totes tres formacions mantenen relacions fluides, per bé que no han arribat a dotar de contingut polític real l'aliança signada a la Declaració de Barcelona. I, en l'àmbit europeu, les tres formacions continuen defensant que Galeusca és una eina possible, que pot ser útil per a afrontar uns comicis europeus i per a atreure el màxim de vot possible. Tot amb tot, la decisió de revalidar la coalició o no encara s'ha de prendre.

I, pendents d'aquesta decisió, hi ha formacions com ara ERC o Eusko Alkartasuna, l'altra mena de Galeusca

contemporània. Ambdues formacions han concorregut des del 1987 (les primeres eleccions europees a l'estat espanyol) en coalició (Europa dels Pobles). Fins i tot inicialment també hi havia concorregut el nacionalisme gallec, en aquesta llista, amb el Partit Nacionalista Gallec (abans d'esdevenir una de les parts impulsores del BNG). Aquesta aliança es va repetir als segons comicis europeus, que a l'estat espanyol es van fer dos anys més tard (per adaptar-se, un cop fet l'ingrés a la UE, al calendari electoral europeu).

Moltes combinacions. Els pactes electorals per a Europa han estat diversos, després. El PNB ha anat en coalició amb el BNG —més alguna formació minoritària, inclosa la blavera Unió Valenciana—, que s'anomenava Coalició Nacionalista. Fins i tot, el 1999, l'Europa dels Pobles i Coalició Nacionalista concorregueren als comicis europeus. De manera que PNB, EA, BNG i ERC, entre més, han concorregut plegats a Europa. D'una

altra part, CiU també hi ha concorregut tota sola.

L'única combinació que no hi ha hagut és la que fa unes quantes setmanes proposava formalment el president d'ERC, Joan Puigcercós: una candidatura unitària de les "forces catalanistes". Aquesta proposta ha estat rebutjada formalment per CiU, que considera que és una oferta interessada i que només pretén recuperar l'estratègia de l'equidistància entre PSC i CiU. De fet, el candidat a les eleccions europees presentat per Convergència, l'economista Ramon Tremosa, ja deia, a la presentació a la premsa, que aquesta mena d'aliança s'ha de dur a terme primerament en uns altres parlaments.

Lligams històrics. La confluència entre les organitzacions polítiques que han defensat el reconeixement nacional des de Galícia, el País Basc o els Països Catalans és un element de llarga tradició. Malgrat que representa realitats nacionals diferents, amb estratègies i forces diverses, des de les anomenades nacions perifèriques sempre ha planat una certa necessitat d'establir lligams polítics enfront de la tendència centralista de les formacions d'àmbit estatal. Així, Galeusca és el nom que respon a diversos pactes, com diem, entre formacions nacionalistes de Catalunya, Euskadi i Galícia.

El primer gran pacte que hi va haver entre totes tres nacions —i que va emprar per primera vegada aquesta denominació— fou el 1923. Aquell primer pacte entre el catalanisme, el basquisme i el galleguisme fou també conegut com la *Triple Aliança*.

Fou signat a la seu del CADCI (el Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria, una entitat obrerista catalanista), que n'era un dels impulsors, l'11 de setembre del 1923. Representants de diverses associacions polítiques van signar aquell acord que reivindicava la sobirania política per a totes tres nacions i proposava la creació d'un consell que en reunís les forces polítiques nacionalistes. A Catalunya, a més del CADCI, el signà Estat Català, Unió Catalanista i Acció Catalana. La força política basca que hi donava suport, inicialment, era el Partit Nacionalista Basc,

i després s'hi va afegir la Comunitat Nacionalista Basca. Del galleguisme hi van donar suport les Irmandades da Fala ('Germandats de la Llengua') i la Irmandade Nazonalista Galega.

La Triple Aliança, la primera Galeusca, reclamava el reconeixement de la sobirania política plena per a totes tres nacions i es proposà la creació d'un consell conjunt que en reunís forces nacionalistes.

Quan, amb la connivència d'Alfons XIII—l'avi de Joan Carles I—, s'instaura la dictadura de Miguel Primo de Rivera, totes les iniciatives polítiques per al reconeixement nacional d'aquests tres països són estroncades. Però no tan sols les causes externes van complicar el desenvolupament d'aquell primer pacte dels nacionalismes *perifèrics*. Les diferències creixents entre les concepcions polítiques d'Estat Català, que donava suport a les vies insurgents per a l'emancipació de Catalunya, davant de les tesis més conservadores del nacionalisme basc del PNB, a més de la debilitat política del projecte nacionalista gallec de les Irmandades, molt circumscrit a l'àmbit del reconeixement de la llengua gallega, van acabar desant l'aliança al calaix.

Aquella aliança formal entre els nacionalismes català, basc i gallec va restar inactiva fins que el 1933, ja al període de la Segona República espanyola, es va tornar a parlar de reactivar-la. En aquella ocasió, el nacionalisme basc era representat, bàsicament, pel PNB, que mantenia una estreta relació amb el líder regionalista de la Lliga, Francesc Cambó. A Catalunya, hi havia Acció Catalana (que ja s'havia convertit en el Partit Catalanista Republicà després de la dictadura de Primo de Rivera, tot i continuar essent conegut amb el nom del moviment polític que va ser inicialment), entre més formacions republicanes catalanistes. Però va ser el 1934, arran d'un enfrontament institucional entre el govern de la Segona República espanyola i el basc, a mans del PNB, després de les eleccions municipals, quan una delegació de parlamentaris catalans, encapçalats pel diputat d'Esquerra Republicana de Catalunya Josep Tomàs i Piera, es desplaçà a Guernica per tornar a rubricar l'aliança.

Durant aquell període, les relacions entre els dos principals partits representants del nacionalisme hegemònic a Catalunya i al País Basc es van enfortir. De fet, amb ERC al govern de la Generalitat republicana, i el PNB al govern basc, l'aliança va passar a un nivell institucional que mai no havia tingut. Una col·laboració que fou especialment intensa durant els anys de la guerra civil. El govern català va impulsar campanyes de suport i solidaritat amb el País Basc, quan fou ocupat per les tropes franquistes el 1937 i el seu govern es va instal·lar provisionalment a Barcelona. Aquesta col·laboració també es va mantenir des de l'exili.

La Galeusca de l'exili. La col·laboració entre el nacionalisme basc i català, principalment—perquè el gallec era menys organitzat—, va perdurar després de la derrota definitiva del bàndol republicà i l'inici de la llarga nit franquista. De l'exili estant, el 9 de maig del 1941, a Buenos Aires, es va impulsar una nova aliança entre totes tres nacions. En aquest cas, el nou pacte de Galeusca reclamava obertament el dret a l'autodeterminació de les nacions gallega, basca i catalana, en el concert de les nacions del món, i demanava el suport de les forces aliades, en el context de la Segona Guerra Mundial. En aquell moment, moltes nacions sense estat van veure la possibilitat d'emancipar-se gràcies als

Els presidents del govern basc, Joseba Andoni Aguirre, i del català, Lluís Companys.

processos de reordenament internacional que es preveien si les forces aliades guanyaven la guerra al nazisme. A més a més, des del bàndol republicà molts creien que, malgrat haver perdut la guerra, els aliats, si guanyaven, no tolerarien un regim feixista a Espanya.

La Galeusca del 1941 fou signada per representants del govern català, del basc i del Consell de Galícia, a més de representants de les organitzacions polítiques de totes tres nacions, a l'exili.

Tres anys més tard, el 22 de desembre del 1944, el pacte fou ratificat a Mèxic per representants polítics de totes tres nacions: el PNB, el sindicat ELA-STB, el Partit Galleguista i, per la part catalana, Estat Català, Acció Catalana, el secretariat de militants d'ERC, el Partit Socialista Català i la Unió de Catalans Independents.

Tanmateix, se'n van desmarcar tant el president de la Generalitat de Catalunya a l'exili, Josep Irla, com el del govern basc, José Antonio Aguirre, *lehendakari* a l'exili. Sense els titulars de les dues principals institucions que representaven la legitimitat republicana, la iniciativa finalment acabà arraconada cap al 1945 i el nom de Galeusca semblava definitivament enterrat a les pàgines de la història.

Més de mig segle a la nevera. El desencís, acabada la guerra civil a Espanya, es va anar fent cada vegada més gran al bàndol republicà, que va veure com, a mesura que passava el temps, els països del bàndol aliat s'oblidaven de la seva causa. Fins i tot, acabada la guerra mundial, les potències aliades mantenien, com més anava més, una desesperant connivència amb el règim franquista—per la suposada por a la implantació d'un règim comunista a Espanya, un cop la política internacional s'havia immersit en la dinàmica de la guerra freda i de la divisió del món en els blocs de l'est i l'oest.

Entre la repressió a l'estat espanyol durant els quaranta anys de dictadura i la debilitat de l'exili, especialment el català, les aliances entre les formacions nacionalistes d'aquests tres territoris es va reduir a una simple relació de solidaritat esporàdica, entre formacions que tenien com a causa comuna la consecució de la democràcia a l'estat espanyol. Una solidaritat que

ELS SIGNANTS DE LA DECLARACIÓ DE BARCELONA: XOSÉ M. BEIRAS (BNG), EL DESAPAREGUT PERE ESTEVE (CDC), XAVIER ARZALLUZ (PNB) I J. A. DURAN I LLEIDA (UDC).

sempre s'ha mantingut, entre els diversos corrents nacionalistes de totes tres nacions, des dels partidaris de la independència als més regionalistes. Però no es van organitzar de manera formal ni institucional, com havia passat amb els acords de Galeusca de la primera meitat del segle XX.

Van caldre més de cinquanta anys per a reactivar un procés polític formal de coordinació entre formacions nacionalistes de totes tres nacions. Fou el juliol del 1998, quan feia dos anys i quatre mesos que José Maria Aznar ocupava la Zarzuela. A la investidura, el PP havia obtingut el suport dels nacionalistes catalans de CiU i dels bascos del PNB, a més de la regionalista Coalició Canària. Amb tot, passat l'equador d'aquella primera legislatura d'Aznar –en la qual els populars van ser molt més moderats en les polítiques autonòmiques, atès que havien de menester el suport de nacionalistes bascos i catalans–, algunes decisions en matèria autonòmica començaven a evidenciar que feia temps que els populars s'havien oblidat de parlar català en la intimitat.

La Declaració de Barcelona.

Els partits nacionalistes hegemònics de les anomenades *nacions perifèriques* de l'estat (CiU, que governava a Catalunya; PNV, també partit de govern; i BNG, formació galleguista amb representació institucional, tot i que encara lluny del govern de la Xunta) van constatar una capacitat aparent d'incidir en la governabilitat de l'estat des del Congrés de Diputats. Aquesta capacitat va dur les tres formacions a impulsar un procés per a coordinar llurs actuacions polítiques a l'estat espanyol i a Europa. D'aquella aproximació política, en va sortir la Declaració de Barcelona, signada el 16 de juliol del 1998.

La iniciativa va tenir un impulsor principal, integrant de la part catalana, el secretari general de Convergència Democràtica de Catalunya, Pere Esteve (que al cap d'uns anys, de resultes de les estratègies de pactes de CiU amb el PP, va abandonar la formació i va donar suport a ERC, amb la plataforma que ell mateix va impulsar, Catalunya 2003). Per la part

basca, l'acord tenia el suport de la direcció del PNB, llavors sota el lideratge de Xabier Arzalluz, amb Joseba Egibar –actual president del PNB a Guipúscoa–, que llavors era portaveu de la direcció de la formació. Tots dos representaven el perfil més sobiranista dels nacionalistes bascos, un sector que no sempre ha conviscut bé amb la línia més moderada que representa la direcció actual, encapçalada pel president de l'Euskadi Buru Batzar, Iñigo Urkullu.

D'una altra banda, els nacionalistes gallegos eren representats per Xosé Manuel Beiras, llavors líder indiscutit del Bloc Nacionalista Gallec, i també amb una visió menys pragmàtica del nacionalisme gallec que l'actual direcció galleguista. Beiras fou apartat de la direcció per la irrupció dels corrents més partidaris de moderar el discurs de la formació, encapçalats per l'actual portaveu de la formació i vice-president del govern gallec, Anxo Quintana.

Aquell document pretenia establir uns lligams de col·laboració entre

A dalt, el president d'ERC, Joan Puigcercós, amb el candidat de la formació a les eleccions europees, l'historiador Oriol Junqueras. A baix, el secretari general de CDC, Artur Mas, amb el seu candidat, l'economista Ramon Tremosa.

aquestes tres formacions a través de la reivindicació del reconeixement de la plurinacionalitat de l'estat, en contraposició a la visió uniformista i centralista practicada pel govern espanyol. Al document signat per totes tres formacions, es considerava necessari "obrir una nova etapa en què es produeix, per part de l'estat i d'Europa, el reconeixement de les nostres realitats nacionals i s'obtinga el poder polític suficient per a poder oferir les nostres pròpies respostes als reptes del segle XXI".

Així mateix, a més de fer una crida a l'obertura d'un procés que permetés el reconeixement de la plurinacionalitat de l'estat espanyol, les formacions s'instaven a "organitzar de manera sistemàtica l'intercanvi d'informació, opinió i col·laboració entre la gent i els sectors de la ciutadania actius en els àmbits intel·lectual, cultural, educatiu, professional i empresarial, amb l'objectiu de dialogar sobre les nostres propostes i difondre-les" i a establir un "pla de treball conjunt" sobre "llengua i cultura; fiscalitat i finançament públic; símbols i institucions; presència a la Unió Europea, i sobre altres qüestions que acordem". D'aquella declaració se'n rescatava, de passada, el nom històric de Galeusca. Aquesta declaració es va estendre al Bloc Nacionalista Valencià i al Partit Socialista de Mallorca-Entesa Nacionalista, que també van participar en la llista (com ja havien fet anteriorment amb CiU) de Galeusca a les eleccions europees del 2004.

I per a les pròximes eleccions europees, les aliances que es puguin determinar encara són objecte de debat. Ara com ara, sembla que l'única que es pot descartar és una que inclogui CiU i ERC. I això que els candidats que presenten, Ramon Tremosa (CiU) i l'historiador Oriol Junqueras (ERC), tenen perfils que, fins ara, haurien pogut compartir perfectament una llista conjunta. Precisament, la disputa per un espai polític semblant en el marc d'unes eleccions europees fa impensable que totes dues formacions puguin compartir l'esperit històric de Galeusca.

Enric Rimbau